

23.3.2012

Dnro 4151/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

HOITOTAKUUN NOUDATTAMINEN POHJOIS-KARJALAN KESKUSSAIRAALASSA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 16.11.2010 päivätyssä kirjeessään Pohjois-Karjalan keskussairaalan menettelyä hoitoon pääsyssä ja hoitotakuun noudattamisessa.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Selvityksestä ilmenee, että kantelija on sairastanut reumaa yli 20 vuotta. Hänen molempiin käsiinsä on tehty ranteiden jäykistysleikkaukset ja jalkateriä on leikattu reuman takia. Itä-Suomen Lääkärikeskus Oy:n ortopedian ja traumatologian erikoislääkärin 3.3.2010 laatiman lähetteen mukaan kantelijan vasemman nilkan asento oli huonontunut ja kävely käynyt entistä hankalammaksi vuoden aikana. Hänen vasemmassa nilkassaan oli todettu merkittävä virheasento; ylempi nilkkanivel vääntyi sisäänpäin 40–50 astetta.

Potilasasiakirjoissa on merkintä kantelijan lähetteen saapumisesta Pohjois-Karjalan keskussairaalan kirurgian poliklinikalle 16.3.2010. Lähetete käsiteltiin 25.3.2010, jolloin kantelijaa on potilasasiakirjamerkinnän mukaan informoitu lähetteen saapumisesta ja todettu, että asiaan liittyvistä jatkotoimenpiteistä ilmoitetaan hänelle "lähitulevaisuudessa". Tuolloin on tilattu myös nilkan natiiviröntgentutkimus, joka potilasasiakirjamerkinnän mukaan tehtiin 13.8.2010. Röntgenkuvassa näkyi kantelijan vasemman nilkan ylemmän nivelen huomattava virheasento ja kyseisen nivelen yläpuolella oleva rasitusmurtuma. Kuvista näkyi myös, että kantelijan vasenta jalkaa/jalkaterää oli leikattu aikaisemmin. Alempi nilkkanivel ja ensimmäisen jalkapöydän luun ja sisemmän kiilaluun välinen nivel oli jäykistetty.

Seuraava merkintä kantelijasta on 20.8.2010, jolloin poliklinikalla oli tehty leikkauspäätös. Hoidon kiireellisyydeksi oli merkitty "kuusi kuukautta".

Saadun selvityksen mukaan kantelijalle annettiin aika leikkausta varten 8.2.2011.

3.2

Sovellatut oikeusohjeet

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, turvattava riittävät terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi viranomaisessa asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) tapahtuma-aikaan voimassa olleen 31 §:n mukaan hoidon tarpeen arviointi oli aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete oli saapunut sairaanhoitopiiriin sairaalaan tai muuhun sen toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi katsottu hoito oli järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve oli arvioitu.

Erikoissairaanhoidon pääsystä on 1.5.2011 lukien säädetty terveydenhuoltolaissa (1326/2010, 51 §).

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen hoitoon pääsyn toteuttamisesta ja alueellisesta yhteistyöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1019/2004) 4 §:n 1 momentin mukaan hoidon aloittamisesta päätettäessä tuli ottaa huomioon potilaan terveydentila, toimintakyky ja sairaus sekä niiden ennakoitavissa oleva kehitys.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus hänen terveydentilansa edellyttämään laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Potilaslain 4 §:n 1 momentin mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi.

Potilaslain 4 a §:n mukaan terveyden- ja sairaanhoitoa toteutettaessa on tarvittaessa laadittava tutkimusta, hoitoa, lääkinnällistä kuntoutusta koskeva tai muu vastaava suunnitelma. Suunnitelmasta tulee ilmetä potilaan hoidon järjestäminen ja toteuttamisaikataulu. Suunnitelma on laadittava yhteisymmärryksessä potilaan, hänen omaisensa tai läheisensä taikka hänen laillisen edustajansa kanssa.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994, ammattihenkilölaki) 15 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitoiminnan päämääränä on terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Terveydenhuollon ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Ammattitoiminnassaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tasapuolisesti ottaa huomioon ammattitoiminnasta potilaalle koituvat hyödyt ja sen mahdolliset haitat. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus ottaa huomioon, mitä potilaan oikeuksista säädetään.

Ammattihenkilölain 22 §:n mukaan laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta.

3.3

Kantelijan hoidon tarpeen arviointi ja hoitoon pääsy

Saadun selvityksen mukaan kantelijasta tehty lähete käsiteltiin Pohjois-Karjalan keskussairaala-
lassa yhdeksässä päivässä sen saapumisesta. Tuolloin hänelle ilmoitettiin lähetteen saapumi-
sesta ja siitä, että jatkotoimenpiteistä ilmoitetaan "lähitulevaisuudessa". Hoidon tarpeen arvi-
oinnin kannalta tarpeelliseksi katsottu röntgentutkimus toteutui runsaan viiden kuukauden ku-
luttua lähetteen käsittelystä. Kantelija asetettiin leikkausjonoon viikon kuluttua röntgentutki-
muksen jälkeen.

Totean, että potilaan hoidon tarvetta arvioitaessa tulee selvittää hänen terveydentilansa edel-
lyttämä yksilöllinen hoidon tarve. Hoidon tarpeen arviointi pitää aloittaa kolmen viikon kuluessa
lähetteen saapumisesta sairaalaan; pelkkä ilmoitus lähetteen vastaanottamisesta ei ole riittävä
toimenpide hoidon tarpeen arvioinnin aloittamiseksi tilanteissa, joissa hoidon tarpeen arviointia
ei kyetä tekemään pelkän lähetteen perusteella. Valviran mukaan lähetteen perusteella pitää
tehdä potilaan tutkimusta koskeva yksilöllinen suunnitelma, eikä tutkimus- ja poliklinikkajonoi-
hin ohjaaminen täytä potilaan yksilöllistä hoidon tarpeen arviointia. Yhdyn näihin Valviran lää-
ketieteellisenä asiantuntijana esittämiin käsityksiin.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleessa erikoissairaanhoidolaissa ei ollut säädetty siitä, kuinka
kauan hoidon tarpeen arviointi saa kestää. Perustuslain 21 §:stä kuitenkin johtuu, että hoidon
tarpeen arviointi tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen ja Valviran asiantuntijalausannon perusteella
totean, että vaikka kantelijasta tehty lähete käsiteltiin laissa edellytetyssä määräajassa, hänen
hoidon tarvettaan ei ryhdytty arvioimaan asianmukaisesti: Kun otetaan huomioon hänen pe-
russairautensa, yli viiden kuukauden odotusaika hoidon tarpeen arvioinnin kannalta tarpeelli-
seksi katsottuun kuvantamistutkimukseen on ollut kohtuuttoman pitkä.

Selvityksen mukaan kantelija odotti hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen leikkaukseen pääsyä yli
viisi kuukautta. Hallintoylilääkärin mukaan hoitotakuu edellytti, että kantelijan leikkaushoito olisi
toteutettu helmikuuhun 2011 mennessä. Hänen leikkauksensa oli tarkoitus tehdä 8.2.2011.

Totean, että hoidon järjestämisen määräaika on vain enimmäisaika, jonka kuluessa lääketie-
teellisesti perusteltu hoito on järjestettävä, ja potilaan hoito tulee aina järjestää hänen yksilöllii-
sen tilanteensa perusteella. Valviran asiantuntijalausannon perusteella totean, että kun ote-
taan huomioon kantelijan perussairaus, rasitusmurtuman aiheuttama huomattava alaraajan
virheasento ja sen aiheuttama toimintakyvyn alenema sekä hänelle aiheutunut kärsimys, kan-
telijan tarvitsema leikkaushoito olisi tullut järjestää – etenkin hoidon tarpeen arvioinnin pitkä
kesto huomioon ottaen – tapahtunutta nopeammin. Käsitykseni mukaan kantelijan odotusaika
leikkaushoitoon oli kohtuuttoman pitkä, mikä merkitsi sitä, että hänen oikeutensa perustuslais-
sa turvattuihin riittäviin terveystalveluihin ei tuolloin toteutunut.

Ortopedian erikoislääkärin selityksen mukaan reumapotilaat pääsevät Pohjois-Karjalan kes-
kussairaala-
lassa tavallisesti leikkaushoitoon kahdessa tai kolmessa kuukaudessa. Tarkoitukse-
na oli alun perin, että kantelijakin olisi päässyt leikkaukseen noin kahden kuukauden kuluttua
hoidon tarpeen arvioinnista. Erikoislääkäri pitää mahdollisena, että häneltä on jäänyt tuo aika
sanelematta potilasasiakirjoihin. Hänen mukaansa "tilanteessa on käynyt niin, että potilas on
laitettu puolen vuoden päähän leikkausta odottamaan".

Totean, että perustuslain 21 §:ään sisältyvään asian asianmukaiseen käsittelyvelvollisuuteen kuuluu yleinen huolellisuusvelvollisuus, minkä ortopedian erikoislääkäri on laiminlyönyt kantelijan leikkaushoidon järjestämisen osalta.

3.4

Hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittaminen

Saadun selvityksen mukaan kantelija jätettiin odottamaan leikkaushoitoon pääsyä epämääräiseksi ajaksi.

Potilaslain 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Säännös tarkoittaa sitä, että "järjestämisvelvollisuuden täsmentämisen myötä potilaan pitäisi saada tietää milloin hän pääsee hoitoon, eikä häntä enää voitaisi laittaa odottamaan hoitoa epämääräiseksi ajaksi. Kun hoitoon pääsyn ajankohta voitaisiin ilmoittaa, siten saataisiin myös selville täytyykö hoitoa potilaalle mahdollisesti hankkia muilta palveluntuottajilta". (HE 77/2004).

Pohjois-Karjalan keskussairaalassa laiminlyötiin lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa kantelijalle leikkaushoitoon pääsyn ajankohta.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Pohjois-Karjalan keskussairaalalle huomautuksen sen lainvastaisista laiminlyönneistä, joiden johdosta kantelijan oikeus riittäviin terveyspalveluihin ei ole toteutunut. Lisäksi saatan edellä kohdissa 3.3 ja 3.4 esittämäni käsitykset menettelyiden virheellisyydestä ortopedian erikoislääkärin ja ortopediaan erikoistuvan lääkärin tietoon lähettämällä heille jäljennökset tästä päätöksestäni. Lisäksi kiinnitän ortopedian erikoislääkärin huomiota vastaisen varalle yleiseen huolellisuusvelvollisuuteen virkatehtävissä.